

KAMU POLİTİKASI YAPIMI VE KİMLİK-TABANLI SİYASA YAPIMI SÜREÇLERİ: TÜRK KAMU YÖNETİMİNE DAİR GENEL DEĞERLENDİRMELER*

PUBLIC POLICY MAKING, IDENTITY-BASED POLICY MAKING PROCESSES: GENERAL EVALUATIONS ON TURKISH PUBLIC ADMINISTRATION

Yrd.Doç.Dr.Buğra ÖZER**
Yrd.Doç.Dr.Serhat BAŞTAN**
Yrd.Doç.Dr.Murat ORTANCA**

ÖZET

Siyasa yapımı, yakın dönemdeki Türk Kamu Yönetimi yazınında yeni çalışılmaya başlanılan alt dallardan biri olarak, Türkiye'deki son on yılın toplumsal, siyasi ve ekonomik dönüşümünü somut olarak aksettirmektedir. Diğer bir yandan, modernite ve post modernite tartışmalarında siyasa yapımı yeniden şekillenmekte ve kamu yönetimi reform hareketine koşut olarak yeniden kurgulanmakta ve şekillendirilmektedir.

Çalışmamız genel anlamda modernist siyasa süreçlerinden postmodernist kamu politika yapımına geçişi ve yeni kurgulamaları konumlandırmaya ve anlamaya çalışmaktadır. Bu bağlamda, çağdaş siyasa ve iletişim bilimleri kuramlarının teorik araçlarıyla, 2002 sonrası Türk Kamu Yönetimindeki yeniden yapılanma süreçlerindeki kimlik tabanlı siyasa yapımı uygulamalarını demokratikleşme ve toplumsal muhalefet bakımından değerlendirecektir.

Sonuç olarak, ortaya çıkan yeni siyasa oluşturulma ve uygulama aşamalarındaki gelişmeler kimlik tabanlı siyasa yapımı bakımından değerlendirilecek olup, çağdaş Türk kamu yönetimindeki siyasa oluşumu ve uygulamalarındaki gelişmeler kültürel yurttaşlık ve sivil anayasa tartışmaları genelinde irdelenecektir.

ABSTRACT

Policy-making, a recently sub-discipline to be studied in Turkish Public Administration literature has reflected concretely the transformation within Turkish social, political and economic setting for the past ten years. On the other hand, policy making within the discussions of modernity and

* Bu çalışma Mayıs 2011 tarihinde Adıyaman Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü tarafından yapılan KAYSEM sempozyumunda sunulan bildirimiz üzerine şekillendirilmiş ve inşa edilmiştir.

** Celal Bayar Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü

post modernity has been redesigned and shaped along with the reform movements within public administration

The study is to elucidate and to locate the new designs and the shift from modernist and postmodernist policy-making and implementation. In this context, the work aims to discuss the dimensions of policy making and implementation processes from the point view of democratization and social opposition in the post-2002 Turkish public administration restructuring processes with the aid of contemporary political science and communication theory's tools and the effort will strive to relate the concepts to the making of social opposition.

Finally, elaborating the emerging policy making and implementation processes from the point view of identity-based policy making, the study shall dwell on the elucidation of recent developments in regard to cultural citizenship and prospective civilian constitution at policy formation and implementation processes.

Siyasa-yapımı, modern ve postmodern siyasa, toplumsal muhalefet, katılımcı siyasa analizi, kamu yönetimi
Policy-making, modernist and postmodernist public policy, social opposition, identity-based policy-analysis, public administration

1.GİRİŞ

1980'ler sonrası, en temel anlamda, Türkiye toplumunun 1923 sonrası ortaya çıkan ve bir modernite projesi olarak algılanan Cumhuriyet ulus-devlet projesinin derin anlamda çıkmazlarını sorguladığı bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerçekten de temel olarak karma bir ekonomik alt yapı ile Ahmet Hamdi Tanpınar'ın '*Saatleri Ayarlama Enstitüsü*'¹ adlı eserinde ciddi bir eleştiriye tabii tuttuğu Batılı referansları kendisine hareket noktasını kabul eden Cumhuriyet dönemi, 1980 askeri müdahalesi sonrası, kendisine 'vaat edilen' ideallerinin kendi sosyolojik gerçekleri ile örtüşmediğini idrak etmiş ve Türkiye'de kendisinden farklı olan kimliklerin, daha açık bir deyişle, gerek farklı etnik toplulukların gerekse farklı mezhepsel kimliklerle bir arada yaşamak durumunda olduğu gerçeği ile yüz yüze gelmiştir.

Son otuz yıl süresince, Benedict Anderson'ın '*Hayali Cemaatler*' (*Imagined Communities*)² adlı yapıtında ortaya koyduğu analize paralel

¹ Ahmet Hamdi Tanpınar'ın '*Saatleri Ayarlama Enstitüsü*' Batı ile Doğu arasında kalan Türk modernitesinin ciddi ve kapsamlı bir eleştirisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Batı-doğu çatışması içinde, Türk toplumunun yüz elli yıldır yaşadığı bunalım, maddî-manevî değer kargaşasını ele alan çalışma bu anlamda Türk modernitesi içindeki 'yolunu kaybetmişliği' derinlemesine incelemektedir

² Daha kapsamlı bir tartışma için bakınız: Anderson, Benedict R. O'G. (1991). *Imagined communities: reflections on the origin and spread of nationalism* (Revised and extended. ed.). London: Verso. Benedict Anderson'ın ulusların doğuşunu ve gelişimini, dinsel cemaatlerle, hanedanlıkların çöküşüyle, kapitalizm ve yayıncılığın gelişmesi, resmi devlet dillerinin oluşumu ve "zaman" kavrayışımızın değişmesiyle ilişkilendirdiği bu yapıtında, ulusu, kan bağı ve din gibi eski tip cemaatlerin yerini alan hayal edilmiş bir topluluk olarak

olarak, Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinin toplumsal kurguları şiddetli bir şekilde sorgulanmış ve toplumsal muhalefet süreçleri kendilerini değişik platformda ifade etmeye ve kamu politikalarını peyderpey etkilemeye başlamışlardır. Bu bağlamda 1980 sonrası siyasi ve yönetsel süreçlerinin yeniden tasarlandığı bir evre olarak demokratik süreçlerin ve siyasa yapım ve kamu yönetimine dair karar verme mekanizmalarının demokratikleşmesi bakımından büyük sorunlar yaşanmış ve ilgili süreçler teknik uzman ve idari kadroların sahaları olarak yasal çerçeveler tarafından tanımlanmışlardır.

Bu kapsamda; çalışmamız genel anlamda siyasa yapımının genel anlamını ve modernist siyasa paradigmasının genel özelliklerini değerlendirecek ve post modern kamusal politikaya geçişleri süreçlerindeki kimlik tabanlı siyasa yapım süreçlerini irdelleyecektir. Çalışmamız daha sonraki evrede kimlik tabanlı siyasa yapım süreçleri perspektifinden Türkiye kamu politikası yapımında son gelişmeleri kültürel yurttaşlık ve sivil anayasa tartışmaları genelinde tartışacaktır.

İlgili amacı gerçekleştirebilmek için, çalışmamız ilk olarak kamu politikaları yapımına dair modernist tanımlamaları ortaya koyacak ve kamu siyasaları anlamaya yönelik kuramsal çerçeveleri ortak özelliklerini değerlendirecektir. İkinci kısımda post modern siyasa yaklaşımı ve kimlik tabanlı siyasa analizinin ana hatları okuyucunun ilgisine sunulacaktır. Üçüncü bölümde Türkiye'deki toplumsal muhalefet ve demokratikleşme boyutları bakımından Türk kamu yönetimindeki kimlik tabanlı siyasa açımları kültürel yurttaşlık ve anayasal vatandaşlık bağlamında tartışılacaktır.

2. KAMUSAL POLİTİKALARA GENEL BİR BAKIŞ

2.1. Kamusal Siyasa Yapımı Nedir? Mevcut ve Mevcut Olmayana Dair Modernist Tanımlar

Modernist açıdan siyasa kavramı çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Bunlara göre, kamusal politika yapımı değişik rolleri, çıkarları ve kaynakları olan katılımcıları içerimleyen karmaşık bir süreçtir. Kamusal politika çalışmaları, kimin ne alacağına ve bu dağılım sürecine dair neden ve nasıl farkların ortaya çıkaracağına dair bir çalışma alanıdır. Başka bir ifade ile kamusal politikalar ister devletin bir şeyleri yapmaya karar verdiği ya da vermediği her şeydir. Devletin çevresiyle olan ilişki formunu düzenler. Bu bağlamda bir siyasa belirli bir sorunla uğraşabilmek için yapılan amaçlı bir eylem planıdır (Osman, 2002; 37).

ele almaktadır. Milliyetçiliğin, ilk kez Amerika'da ortaya çıktıktan sonra, önce Avrupa'daki halk hareketleri, sonra emperyalist güçler ve nihayet Üçüncü Dünya'nın anti-emperyalist mücadeleleri tarafından kopyalanıp çoğaltılabilir bir model oluşturduğunu savunan Anderson, ulus devletleri insanlığı ve coğrafyayı ulusal sınırlara bölerek, her biri kendinin "en eski ve en köklü olduğunu" iddia eden ve sürekli "dış düşmanlara" karşı bir "biz" kimliğiyle kendilerini meşrulaştıran kurumlar olarak değerlendirmektedir.

Kamu politikaları yapım süreçleri, sadece devletin teknik bir işlevi olmayıp, geniş bir sosyo-politik ve çevresel güçler tarafından etkilen karmaşık bir etkileşim sürecidir. Siyasa ortamlarını oluşturan çevresel faktörler, kamusal politikalarda ve çıktı ve etkileri bakımından varyasyonlara neden olabilirler (Hill, 1993: 47). Bu genel çerçevede, en basit anlamda, siyasa gelecekteki toplumsal kesimlerin, amaçlarını ve özlemlerini yansıtan ve ilgili hedefleri gerçekleştirmeye rehberlik edecek kuralları yansıtan temel izlenceleri içerimlemektedir (Anderson, 1975). Hill, bu anlamda siyasa devleti ne yaptığına dair sınırları koyma, belirleme ve siyasi nüfuzunun bir ürünü olarak tanımlamaktadır (Hill,1993; Dye, 1972: 18). Bu bakımdan siyasa var olan olduğu gibi var olmayan açılımlara da işaret etmektedir (Doern, 1983).

Daha net olmak gerekirse, devlet adına bir hükümet belli bir toplumsal sorunu veya belirli bir konuda karar verince ve ilgili mevzuatı planlama ve uygulama süreçlerine dair stratejiler belirlediğinde, bu da kamu politikası olarak adlandırılabilir. (Anderson, 1975). Siyasa kuramcıları kamu politikalarının bir süreç olarak anlaşılması gerektiğinin üzerinde durmuşlardır (Jenkins,1978; Rose,1976; Anderson, 1978). Kamu siyasasına dair diğer bir tanım ise belirli bir amaca ulaşırken ve belirli bir hedefi gerçekleştirirken önerilen politikanın karşılaşacağı engeller ve fırsatların bulunduğu bir çevrede olan bir insan ve insan grubun veya devletin planlı eylem planı olarak tarif etmektedir (akt. Osman 2002: Frederich, 1963, 79).

Daneke ve Steiss ise siyasaı “*birçok alternatif arasından veri koşullar ışığında gelecekteki ve şu anki kararlara rehber, verili hedefler silsilesini gerçekleştirmek için tasarlanan aktüel kararlara ve arzu edilen hedefleri ve onları gerçekleştirecek yolları muhteva eden bir öngörülen program*” olarak nitelemektedir (Daneke ve Steiss, 1978). Dodd ve diğerleri ise, siyasası süreçlere muktedir olan bir grup insan mutabık olduğu bir eylem planına olan bağlılığı olarak görmektedir (Dodd vd.: 2). Bunun sebebi olarak, siyasa kararlara örgütsel anlamda örgütün belirli bir seviyesine sınırlı olmadığı ve genelde değişen akışkanlıklar gösterdiğinden dolayıdır (Gilliat, 1984: 345). Rose (1969: xi) siyasa yapımının bir süreç olarak tarif edilmesini gerekliliğini vurgulamıştır.

Bu süreç genel anlamda siyasi rengi olan müzakere, pazarlık ve değişik çıkar gruplarının uzlaşımı gibi unsurları içermektedir. Bu siyasi etkileşimler kararlara bir yerden bir yere akışkanlık gösterdiği, programların formüle edildiği ve uygulandığı, örgütler arası bağımlıkların ve etkileşimlerin ortaya çıktığı bir ortamda gerçekleşmektedir. Böylelikle siyasa yapım, değişik evrelerde değişik çıkarlı grupların eylem ve eylemsizlikleri dizgesi olarak gayet karmaşık bir dinamik süreç olup asla bir basit bir süreç olmamaktadır. Önemli olan nokta; siyasa yapımı sadece kamu kurumları ve kamu görevlilerini siyasa aktörleri olarak algılamamakta aynı zamanda özel ve resmi olmayan gruplar da kamusal politika yapım süreçlerinde önemli roller oynamaktadır. Kamu ve özel aktörleri bakımından böylesine bir etkileşim siyasa aktörlerin programlama ve yapım süreçlerini etkilediği siyasi sistemin yapısını yapılandırmaktadır (Osman, 2002: 37-52).

2.2.Kamusal Politikaların Geliştirilmesi

Kamusal politikalar temel anlamda iki kategoride incelenebilmektedir. Birincisi hala kamusal politika gündeminde olanlar ve diğer kategori ise kamusa politikalar gündeminde olmayanlar.

Bir konu gündemde ise, önemli bir profile sahiptir ve gerçekleşme imkânına sahiptir. Şayet konu gündemde değilse, toplumun ve ilgili tarafların sorun hakkında bilgi ve eğitim verme durumunda olup, bunları devletin farkındalık alanına taşıma ve sorunu gündem maddesi haline sokma zorunlulukları vardır. Gerston bir sorunun kamusal politika gündemine girmesi için üç koşul öne sürmektedir. Bunlardan ilki konunun odağı belirtilmemeli böylelikle sorundan etkilenen grup ve insan sayısı açıkça ortaya konulmalıdır. İkincil olarak konunun yoğunluğu belirtilmelidir, diğer bir ifadeyle, kamusal politikalarının etkisinin büyüklüğü saptanma zorunluluğu ön plana çıkmaktadır. Üçüncü ölçüt olarak kamusal politikaların zaman boyutu vardır ki bu da ilgili maddelerin ne zamandan beridir gündemde olduğu olgusu ile yakından alakalıdır (Gerston, 1997).

Kamusal politikalar *preaktif* ve *reaktif* olarak iki ana grupta değerlendirilebilir. Reaktif siyasa gelişim ilgili politika ve programlamanın ortaya çıkan sorunlara gerek dâhili ve harici çevreden olsun direk olarak, sorun ve konuları çözüme, halkın ve ilgili tarafların ihtiyaçlarını karşılamasıyla, devletin ve devletin belli başlı birimlerinin kararlarına tepki vermesiyle, doğal ve mali kaynakları yeniden dağıtımı ile ve medyanın dikkatinin çekilmesiyle ortaya çıkmaktadır (Gerston, 1997).

Preaktif siyasa gelişimi ise çevrenin dikkatli incelenmesiyle, bizleri etkileyebilecek potansiyel sorun faktörleri konumlandırarak ve sorunların azaltımı için çalışılması ile ortaya çıkmaktadır. Bu süreç planlama, stratejik tercih, risk yönetimi, ölçüt belirlenme, önceliklendirmelerin belirlenmesi ve ortaklıkların kurulması metotları ile gerçekleşmektedir (Gerston, 1997).

2.3 Kamu Politikası Yapımı Kuramlarının Genel Özellikleri

Modernist kamu politikası yapımı kuramları analizlerinin merkezlerine devlet kurumunu oturmaktadır. Başka bir ifadeyle, sosyal bilimlerin başat bir alanı olarak devlet, ilgili çalışmalarda, siyasa süreçlerinin tek yönlü bir şekilde belirlendiği, uygulandığı ve yaptırımlarının sağlandığı bir merkez olarak görülmektedir. Kamu siyasaları ve devlet kurumları arasındaki ilişki yakın bir ilişkili siyasa yasallaşıp, uygulama ve bir devlet kurumu tarafından müeyyelenendirmediği sürece kamusal politika durumuna geçmez. Bu anlamda, devlet ve ilintili kurumlara kamusal politikalara iki önemli özellik kazandırmaktadır: Birincil olarak, devlet siyasalara meşruiyet tabanı kazandırmakta ve kamusal politikalar genelde yurttaşların sadakatini hedefleyen yasal zorunluluk olarak düşünülmektedir. Diğer bir yandan, kamusal politikalar evrensellik içerimlemektedir. Bu kapsamda, sadece devlet politikaları bütün toplumsal kesimlere hitap etmektedir (Anderson, 2010: 18-29).

Modernist anlamda kamu politikası yapımı bir süreç olarak algılanmaktadır. Bu bakımdan, siyaset bilimi bakış açısıyla şekillenen kamusal politika programlama teorilerinden olan süreç teorileri değişik çıkar gruplarının kamusal politikalarla olan ilintilerini irdelemektedir. Temel anlamda bir süreç olarak görülen kamu siyasaları çeşitli aşamalar halinde değerlendirilir (Sapru, 2010: 70-71). Birinci aşama, devlet müdahalesi ve eylemini gerektiren toplumsal taleplerin siyasa sorunları olarak tanımlanması ve konumlandırılması sürecini içermeyen sorun tanımlama evresidir. Müteakip evre olan siyasa formülasyonu aşamasında çıkar grupları, sivil toplum unsurları, yürütme organı ve devletin diğer mekanizmaları ile olan ortaklaşa yürütülen siyasa tekliflerin ortaya çıkışı ve değerlendirilmesi süreçleri gerçekleşmektedir. Üçüncü evrede ise “siyasa meşrulaştırılması süreci” uygun siyasanın seçimi ve desteklenmesi süreçlerini devreye sokmaktadır. Bir sonraki aşama olan “siyasa uygulaması” bürokrasi, kamu harcamaları ve yürütme organları tarafından siyasaların uygulanma süreçlerini öngörmektedir. En son basamak olan “siyasa değerlendirmesi” aşaması teknik ve toplumsal denetim mekanizmaları tarafından siyasa süreçlerinin değerlendirilmesini içermektedir (Anderson, 2010: 21-22).

Rasyonalite, modernist kamu politika yapımının diğer önemli bir bileşenidir. Bu açıdan, rasyonel siyasa modeli devletlerin topluma maliyetlerinden çok topluma fayda getiren ve maksimum zarar önleyen siyasaları seçmesine yönelik politikaları seçmesini destekleyen görüştür. Öncelikle getiriden çok maliyet getiren hiçbir siyasa devlet tarafından uygulamaya konulmamalıdır. Müteakip olarak, siyasa alternatifleri arasında maliyetlerinin üstünde getirisi olan siyasal programları seçilmelidir. Rasyonel anlamda bir siyasa seçebilmek için bir siyasa yapımcısı aşağıdaki varsayımlarla hareket etmektedir. Bu görüşe göre siyasa yapımcılar, görece ağırlıklarına göre bütün seçeneklerinin ne olduğunu bilmeli, alternatif siyasa tercihlerinin farkında olmalı ve her bir siyasa alternatifinin sonuçlarının farkında olmak durumundadır. Diğer bir yandan, siyasa analistleri, her bir siyasa alternatifinin görece olarak fayda maliyet analizini hesaplamalı ve nihai safhada ise en verimli siyasa alternatifini seçmelidir (Sapru, 2010: 83-84).

Rasyonalite bakımından, siyasa yapımı siyasa yapımcılarının siyasa alternatifleri hakkında tam bilgiye sahip olduğunu varsaymaktadır. Bu bağlamda, siyasa yapımcılara alternatif siyasaların sonuçları hakkında öngörülmeme ihtimaline karşı gerekli kapasiteye sahip olmalı ve doğru olarak fayda ve zarar arasında oransal analizi gerçekleştirmek zorundadır. Son olarak rasyonel siyasa yapımcıları siyasa oluşumunu kolaylaştıracak karar verme mekanizmalarına gereksinim duyacaktır. Mevcut program ve siyasalara dair büyük yatırımlar siyasa yapımcılarını daha önceki kararlarla tarafından gösterilen alternatifleri değerlendirmekten alıkoyacaktır. (Sapru, 2010: 85-96).

3. POSTMODERN ANLAMDA KAMUSAL POLİTİKALAR: KİMLİK TABANLI SİYASA ANLAYIŞI

3.1. Postmodern Siyasa Paradigması

1970'lerle birlikte daha da fazla sorgulanmaya başlayan ve bütün bilim dallarında neopozitivizm ve postpozitivist gibi epistemolojik kökenleri sorgulayan postmodernizmin etkisi kamu yönetimdeki siyasa yapım süreçlerini kaçınılmaz olarak etkilemiştir (Fischer, 1987; Fischer, 1993). İlgili eleştiriler post modernizmin getirdiği paradigmatik değişimler tarafından şekillenmekteydi. Bu açıdan değerlendirildiğinde, kavram ve tanımları bazen yaygınlığını kaybetse bile postmodernizm günbegün daha fazla popüler ve akademik düşünceye nüfuz eden büyüyen bir entelektüel ve kültürel duyarlılık olarak karşımıza çıkmaktadır (akt. Schram 1993:250:Anderson, 1993). Bu duyarlılık değişik formlar alabilmekle birlikte daha yaygın olarak tecrübe ettiğimiz gerçekliğin birçok şekle girdiğine ve söylemsel olarak inşa edilmesinin takdiri olarak post modernizm dünyayı nasıl algıladığımızla ilgili bir siyaseti ortaya çıkarmak için ve diğerleri ile nasıl iletişime geçmemize dair imkânları önümüze çıkarmaktadır. Diğer bir deyişle, araştırmacılar veya sorgulayıcılar şeylere hep sınırlı ve taraflı bir perspektiften anlam katmaktadır ki bunlar genelde tamam olmayan yargılarla ve önyargılarla bezenmiş durumdadır. Bu bağlamda, postmodern duyarlılık metinsel uzlaşımı vurgulamaktadır: Dünyaya dair adlandırmalar her zaman metinler aracılığıyla ortaya konmaktadır ve bu bakımdan söylemsel pratiklerin dünyayı anlamımıza yarayan sınırlı perspektiflerin nasıl yapılandığına dair de dikkatli olunması gerekliliğinin altı postmodern yaklaşımlar tarafından çizilmektedir (Schram,1993: 251).

Böylesine bir süreçte, Lyotard'ın ortaya koymuş olduğu üzere sanatta, bilimde, felsefede ve edebiyatta bilgiyi inşa eden modernist yolların siyasetini sorgulayabilmek için nesnel olan bilgiye ve ussalık üzerine olan modernist çizginin üstüne koyduğu vurgu eleştirilmek durumundadır. Hakikati bulmaktan öte, post modern sorgulayıcı, doğrunun inşasında olan pratiklere ışık tutma gayretindedir. Sonuç olarak, dünyayı değişik temsiliyetlerle, aslında kaçınılmaz olarak nesnel sunumlar peşinde siyasi ve önyargılı olarak örtüleyen değişik bir ironik pozitivizm ortaya çıkmaktadır (Schram, 1993: 251). Epistemolojik bakımdan modernist siyasa paradigması analizlerini geleneksel sosyal bilimler metotları ile şekillendirilmektedir. Bu kapsamda derinlemesine görüşmeler, belge analizleri ve istatistikî veri analizini kullanılmaktadır. Her ne kadar bu metotlar realist bir resmin analizine olanak tanısa bile, bu usuller tek taraflı olarak inşa edilen soyutlamalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Temel anlamda araştırılan obje, araştırmacının dışında ve bağımsız bir nesne olarak algılanmaktaydı (Bogason, 2001: 166).

Bu engeli aşabilmek için bir grup postmodernizme yakın kuramcılar modernist kuramın eleştirisi dâhilinde çözüm yolları aramışlardır. Bu bağlamda Habermas'ın aydınlanmanın ideallerine inanan ama moderniteye ciddi anlamda eleştirileri yöneltmeyi ihmal etmeyen iletişimsel ussalık yaklaşımı siyasa yapımı yaklaşımlarına transfer edilmiştir (Danziger, 1995,

Dryzek 1982; Dryzek 1990). En temel anlamda, iletişimsel ussallık modernitenin Habermas tarafından krizi olarak görülen araçsal ussallığın özsel ussallığın çalışmasına engel olması sürecine panzehir olarak sunulmuştur (Habermas, 1985). Böylece, iletişimsel ussallık vasıtasıyla, evrensel bir ussallığa ulaşılabilecek olup, aydınlanma idealleri hala geçerli olacaktır (Habermas, 1985).

Diğer bir yandan, yapı çözümler olarak adlandırılabilir post modern kuramcılarının bir grubu kendi içerisinde tutarlı bir şekilde söylemsel pratikleri çağrıştıran metinleri temel analiz birimi haline getiren yapı çözüm aracını kullanarak mevcut sorunlara hitap etmeye çalışmaktadır. Böylelikle yapı çözüm, araştırmacılara bir metnin kullandığı inşacı pratikleri su üstüne çıkarmaya, bu manevraları görünür hale getirmeye ve sorgulama için kullanımlarına olanak tanımıştır.

Post modern siyasa kuramına bir katkı da Agonal Demokrasi kuramına dair düşünürlerden gelmektedir. Bu kuramcılara aynı doğrultuda siyasa analizinin belkemiğini oluşturan ekonomik ussallığı eleştirmişlerdir (Block,1990). Kamusal problemlerin kamusal politikalar tarafından ele alınacak önceden verilmiş bir gerçeklik olarak dönüşümsel olmadan kabul edilmektense sorgulanması gereken sosyal olarak inşa edilmiş problemler olarak nasıl kuramsallaştırıldığı bu tür teorisyenler için çalışma konusu olmuştur (akt. Schram 1993:252:Best, 1989). Örnek olarak, feminist kuramcılar sosyal cinsiyet tasnif gruplarını kategorize ederken, erkeklik ve kadınlık olarak yapılan ikili ayrımı sorgulamaktansa bu ayrımı takviye eden mekanizmaları incelemişlerdir. (akt. Schram 1993:252:Fraser, 1989). Postmodern siyasa bu anlamda bir gerçeklik inşası ve tartışması konumuna gelmektedir.

3.2. Postmodern Siyasa Anlayışı: Kimlik-Tabanlı Kamu Politikaları

Pek tabii olarak, siyasa yapım süreçlerinin kuramsal altyapısını açıklayacak post modern yaklaşımlardan transferler tek Habermasçı ve yapı çözümlü yaklaşımlardan ibaret olmamıştır. Foucaultgil yaklaşımlar da siyasa süreçlerini post modern şekilde değerlendirmeye yardımcı olmuşlardır. (Rabinow, 1984) Bu bağlamda siyasa süreçleri yönetsel bir teknolojinin parçası olarak değerlendirilmiştir. Diğer bir ifadeyle siyasalar bir iktidar şeklinin argümanı olarak düşünülmüş ve bunu gerçekleştirebilmek için, normatif ve ampirik analizin nasıl bu iktidar kaynaklarını ve bu iktidar kaynaklarının söylemlerini ortaya koydukları temel sorunsallaştırmalarını teşkil etmiştir (Danziger, 1999). Majone'un (1989) tartıştığı üzere bir siyasa uzmanının temel işlevi birlikte tartışılarak ortaya çıkan yönetsellik dünyasında sorunların çözümlemesinin ötesinde argümentasyon sürecinin geliştirilmesine yöneliktir.

Yukarıda değindiğimiz dört yaklaşımdan harmanlanan post modern siyasa analizi pozitivist yaklaşımları siyasa analizi için bilhassa yapı çözümünün yaklaşımlarını kullanarak siyasa analitik çalışmanın gerçekliği nasıl temsil ettiğine dair yolları gün ışığına çıkarmaktadır. Bu yönelim

kuramsal ve ampirik, nesnel, öznel, yorumsal ve bilimsel gibi pozitivist siyasa analizinin ortaya koymuş olduğu anahtar ayrımları sorgulamaya açmaktadır. Modernist anlamda siyasa analizi en iyi anlamda var olan gereksinimler için yetersiz kalmakta ve en kötü anlamda ise her hangi bir siyasa bakımından gerçek olarak kabul edilen ön varsayımsal tabanı incelemeyi beceremediği takdirde ise bizi yanılsıza götürebilmektedir (akt. Schram, 1993:252; Hawkesforth, 1988). Alternatif olarak, post modern kamusal politika siyasası, söylemlerin odaklandığı gerçekliği ne kadar inşa edici olduğunu incelemektedir. Bu bağlamda ilgili gayret, siyasa kapsamında her hangi bir siyasanın başlamasını, rekabetçi olmasını, sahiplenilmesini ve uygulanmasını dair olan süreçlerde sorunları anlamlandırma, uygulama metotlarını ve başarı için ölçütleri sosyal olarak inşa eden söylemsel, anlatsal, sembolik pratikler tarafından nasıl şekillendirildiğine yönelik bir faaliyet olarak karşımıza çıkmaktadır (Schram, 1993: 251-252).

Postmodern siyasa analizi yapıların materyal yapıdan uzaklaştırılmasından söylemsel pratiklere geçilmesine teşvik eden post yapısal bir yönelimi de muhteva etmektedir (akt. Schram 1993:252; Shapiro, 1992). Post yapısal perspektiften alınan ataçlarla yapılan post modern siyasa analizleri, yapıların söylemden uzak tecrübe edilen maddiliğini reddetmektedir. Yapıların maddilikten arındırılması ortaya çıkan sistemlerin yorumlanmasını ve sorgulanmasını içermektedir. Bu istikrarlı yorumlama yapıları sosyal, ekonomik ve örgütsel olsun, bu istikrarlı yapıları ortaya koyan, yeniden üreten, döngüsellik kazandıran günlük yaşamın faaliyetlerinin analizi için bir temel olarak işlev görmektedir (Schram 1993: 251). Bu perspektiften söylemsel yapılar insanların bazı kimlikleri değerlemesini ve diğerlerinin çıkarlarına göre daha fazla değer atfedilmesine imkân sağlayacak bir şekilde istikrarlı olarak ortaya çıktığı sürece sosyal bir değer kazanmış olacaktır. Bazı kimlikleri diğerlerine tercih edilmesi farklılıkları öteki kategorisini daha fazla belirgin hale getirmektedir.

Hawkesforth (1988:191) bu doğrultuda, politika analizinin temel gayreti siyasa sorunlarının tartışmalı boyutlarını aydınlatmak olduğunu vurgulamaktadır. Bu kapsamda, siyasa analizcisi siyasa tartışmalarının mantıksallığını sorunsallaştıracak, birbiriyle ilintili argümanların zayıf taraflarını konumlandırarak ve birbirine rakip çözüm önerilerinin siyasi sonuçlarını aydınlatacaktır. Böylesine bir görev normatif ve ampirik analizin araçlarına gerek duyacaktır. Siyasa bu genel çerçevede bir argümentasyon zanaatı olmaktadır. Süreç, esas olarak iletişimsel yetkinlikleri artırmayı, müzakereye yönelik kapasiteyi güçlendirmeyi ve sosyal öğrenmeyi geliştirmeyi hedef almaktadır (Fischer, 2007).

Aynı tip modellemeler siyasa yapım süreçleri ve epistemolojisi bakımından diyalektik iletişimsel modeli de ön plana çıkarmaktadır. İlgili yaklaşım, deneysel bulguların normatif argümentasyona uygulamasını çevirmekle birlikte; siyasa analizini birbiri ile ilintili dört söylem etrafında organize etmektedir. Bunlar sırasıyla, 'program verifikasyonu' olarak teknik analitik söylem, 'durumsal validasyon' süreci olarak bağlamsal söylem, sistem söylemi ve 'ideolojik söylem' olarak karşımıza çıkmaktadır (Fischer,

2007). Güzel bir yaşamı yaratacak siyasa oluşturmada, programsal verimlilik etrafında sorunlardan, uygulanacak eylemin ve sosyal sitemin durumsallığına uzanan geniş bir yelpazede uzanan değişik düzeydeki söylemler eksiksiz bir siyasa yargısını oluşturacak kapasiteye sahip olacaktır.

Buraya kadar çizdiğimiz genel kuramsal çerçevede, postmodern yöntemlerin söylemsel olarak kimlik inşası süreçlerine uygulanması kamu politikaları analizine farklılaştırma ve demokratikleştirme boyutları bakımından katkısı olmaktadır. Kamu siyaseti analizi postmodernizmin söylemin kimliği nasıl inşa ettiği tartışmalarından fayda sağlamanın yanı sıra, metaforlar ve sembolizm gibi linguistik pratiklerin siyasi sonuçlarına olan post modern ilgi kamu politikalarının analizine ve yapımına dair direk katkının olabileceğine dair dolaysız bir ilintinin olacağına dair yaygın bir mutabakat bulunmaktadır (Schram,1993: 251). İlgili sahalarda bakımından en önemli katkı böylesine linguistik pratiklerin kişisel ve kolektif anlamda kimliklerin muhafazasına ve inşasına dair nasıl yardımcı olacağı konusudur (akt. Schram,1993:250: Connolly, 1991).

Kamusal politikalar analizi bu bağlamda postmodernizmin söylemin kimliği nasıl inşa ettiğine dair post yapısal vurgudan faydalanmaktadır. Konvansiyonel yaklaşımların ötesinde, post modern kamu siyaseti analizi, ilgili yapıtlarda bulunan kimliğe dair varsayımlara içselleştirilmiş ve kamu siyasetlerinin yapımına dair varsayımlarını, diğerlerinin ötekileştirilmesi maliyetinde, bazı kimlikleri önceliklendiren ölçütleri sorgulamamıza olanak vererek ve yeniden düşünmemizi sağlayarak, gözden geçirme fırsatını sağlamaktadır (Schram,1993:251). Postmodernizmin kimliğin söylemsel inşasına dair olan sorgulaması, kamu siyasetlerinin demokratikleşmesine katkıda bulunmakla birlikte, kimliği önceden verili bir şey olarak değil anlatılarda, metinlerde, söylemlerde ve kamu politikalarını analiz ederken ve yaparken gerek duyduğumuz araçlarla inşa etmektedir. Bu bağlamda, post modern bir kamu politikası analizi, kamu siyaseti söylemleri ve kamu siyasetleri bakımından, kıt kaynakların dağılımında önemli sonuçları bulunan kimliklerin muhafazası ve artikülasyonundaki söylem ve kamu politikası gibi kavramların nasıl gösterge olduğunu ortaya koyabilmektedir (Schram,1993,251-252). Postmodern sorgulamalar böylelikle bireysel farklılıklar tabanında bazı kimlikleri önceliklendiren ve değer dağıtılan birbirine rakip yapıları ortaya çıkarmakta yardımcı olmaktadır (Schram,1993:251).

Diğer bir deyişle, post modern kamu siyaseti analizi süreç içerisinde, egemen kimlikler ve muhalif kimlikler arasında mücadeleyi ve bu çatışma prosesinde belirginleşen müzakereci kimliği daha berrak bir resim olarak karşımıza çıkarmaktadır. Bu bakımdan Baştan ve Özer (2011:19) değindiğimiz kimlikleri şöyle ortaya koymaktadır:

“Siyaseti yapım süreçlerine dâhil olan kimlikler ve okuma biçimleri toplumsal ve tarihsel bağlamlar içinde değişikliğe uğramaktadırlar. Dolayısıyla siyasal süreçlere ilişkin sembolizasyon da dönüşlü olarak muğlak ve çok anlamlı yapılar sergilemektedir. Egemen iktidar yapıları sembollerin

anlamını tümleşik, monolitik bir anlatım ve yorum tarzı türetecek şekilde sınıflandırmaya çalışırken muhalif okumalar kendi toplumsal ve tarihsel bağlamları içinde alternatif sembolik yapılarla egemen anlamı parçalamaya ve egemen kodlamaların niyetlerini deşifre etme iddiasına girişmektedir. Kutuplaşmanın derecesi ölçüsünde bu ilişki içinde siyasa yapım sürecine dâhil olan şeyler siyah ve beyaz kavramlarla görülme eğilimindedir.”

Bu süreçte devlet merkezci aktörlerin kontrolünden çıkmış sosyal güçlerin bulunduğu küreselleşme ortamında insan davranışını regüle etmeye çalışan, konformizm ve normallik standartlarını empoze etmeye çalışan geç-modern devletin yapısal sınırlandırmalarının ısrarı kırılarak siyasa süreçlerine kimlik tabanlı devlet dışı aktörler girmekte ve muhalif kimliklerin süreçlerdeki mevcudiyetlerinin meşruiyeti hali hazırda kabul edilmektedir (akt. Schram, 1993:251:Connoly, 1999:12) Bu ısrarlara karşı koymak, alternatif daha anlayışlı ve toplumu yapılandıracak daha demokratik çoğulcu farklılıkları ortaya koyabilecek sitemlerin ortaya çıkarılmasında yardımcı olmaktadır. Yeniden Baştan ve Özer’e (2011:20) dönersek

“Siyasa yapım sürecini maniple etmeye yönelik söylemler çatışmasının ön cephesinde olaylar kavranmaya, egemen ve muhalif söylemler tarafından öznel anlamların değişken ve değer yüklü zeminine yeniden bağlanmaya çalışılmaktadır. Bu süreç içerisinde siyasal figürler (siyasetçiler, kurumlar, medya ve kamuoyu, tarihsel kişilikler, sembolik nesne ve eylemler vs.) artık nesnel varlıklar değildir. Siyasal kültür ekranına kaydedilmiş ve işlevselleştirilmiş göstergelerdir. Daha sonraki çeşitli siyasa süreçlerine eşlik edecek başka gösterilerde yeniden sergilenmek üzere toplumun siyasal kültür envanterinde tutulan sembollere, anlam taşıyıcılara dönüştürülmüşlerdir. Artık okumanın tarzına bağlı olarak herhangi bir aynı siyasi figür zıt taraflarca destansı ve romantik bir kahraman ile şeytani bir motif olarak kolaylıkla sembolize edilebilmektedir.”

Postmodern siyasa analizi siyasa süreçlerini yeniden tasarlayarak siyasa faaliyetini egemen ve muhalif kimlikler bakımından bir mücadele ve uzlaşma alanı olarak görmektedir. Bu kapsamda, kamusal sorunları önceden verili olarak kamusal politikaların cevap verdiği bir sorunları yumağı olarak varsayan baskın siyasa paradigmasını tersine çevirme potansiyeline sahiptir (akt. Schram,1993:252: Weiss,1977). Post modern siyasa literatürü bu açıdan siyasa süreçlerini lineer ve rasyonel sorunlara cevap veren bir paradigmada değil kimlikleri dögüsel olarak uzlaştığı ve çatıştığı bir alan paradigmasında yeniden keşfetmeye çalışmaktadır. Buradaki egemen muhalif söylemler gerçekliğin değişik okumaları ile yeni ortak söylemleri ortaya çıkarmakta ya da yeni muhalif söylemleri oluşturabilmektedir. Buna göre, modernist baskın paradigmadaki gibi toplumun maddi yapısını verili ve monolitik bir yapı olarak algılamamaktadır. Bunun çok yerine birçok kimliğin okumaları ve

söylemlerine yer veren toplumsal muhalefetin birçok boyutu siyasa sürecine katkıda bulunmaktadır. Böylelikle devlet aktörlerinin merkezi olarak konumlandırıldığı söylemsel pratiklerin materyal gerçekliğin üretilmesi ve yeniden üretilmesinde önemli olarak görülmektedir.

Bahsedilen siyasa yapım süreçlerine olan çağdaş yaklaşımlar siyasa yapımındaki demokratikleşme için müzakereci yöntem, iletişimsel ussallık ve söylemsel ve argümentasyonları ön plana çıkarmalarına rağmen toplumsal muhalefet süreçlerinin siyasa oluşturma ve uygulama yaklaşımlarına nasıl etkide bulunabileceğini fazla tartışmamaktadır. Bu kapsamda toplumsal muhalefeti nasıl tanımlayacağız ve ilgili muhalefet unsurları müzakere süreçlerine nasıl dâhil edilecektir? Bu bağlamda; en önemli sorun müzakere nerede cereyan edeceği hayati derecede önemlidir. Böylesine bir süreç hükümet dâhilinde mi yoksa hükümet dışında mı yürütülecektir? İşte bu soruya verilecek cevap yine demokrasi teorileri bakımından söylemsel düzeyde nasıl konumlanacağız ile ilgilidir.

4. TÜRKİYE ÜZERİNE BİR TARTIŞMA: KİMLİK TABANLI SİYASA YAPIMI, DEMOKRATİKLEŞME VE TOPLUMSAL MUHALEFET

4.1. Arka Plan: Türkiye’de Son Yirmi Yılın Ekonomi Politikası

2000’li yıllarla Türkiye’nin içine sürüklendiği finansal ekonomik krizler 2002 ile AK Parti iktidarını ortaya koymuş ve Türkiye’nin sosyolojik gerçekliğinde ötekileştirilmiş yeni bir güç bloğunun yeni dönemin ateşten gömleğini üstüne geçirmesine yol açmıştır. 1980 sonrası dönem Türkiye’de küreselleşme süreçlerinin ülkenin içinde bulunduğu ekonomi-politik sistematığı yeniden tanımlamış durumdadır (Atasoy, 2009). İçer kapalı ithal-ikameci sanayileşme politikaları yerini ihracata dayalı sanayileşme düzeneğine terk etmiş ve Türkiye de her an daha yaygın biçimde, küresel etkileşimlerinin biçimlendirdiği bir uluslararası ekonomik sisteme demirlenmiştir (Öniş, 2003; Kongar, 2001).

Bu gelişmeler içinde belki de en önemlisi, devlet etrafında öbeklenen ve bizatihi daha önce devlet tarafında fabrike edilen müteşebbis sınıflar³ yanında Anadolu’da yeni bir girişimci sınıfın ortaya çıkması ve 1990’larda devlet içerisinde temsiliyet istemi ile İstanbul-merkezli sanayicilere rakip olmaları olgusudur (Atasoy, 2000; Öniş ve Keyman, 2003). Daha önceden sadece üretici olan bu yeni toplumsal grupların, bir tüketici grubu olan ve devlet içindeki rant paylaşımına ortak olan İstanbul merkezli sanayiciler gibi, tüketim süreçlerine de talip olmaları; 28 Şubat sürecinde siyasal çalkantı ve çatışmalara neden olmuştur (Atasoy, 2008; Keyder, 2004). Bu süreçte kimi sivil toplum unsurları merkezde bürokratik ve askeri elitlerce bir baskılama sürecine muhatap olurken aynı zamanda kendi

³ Keyder’in ilgili çalışması için bakınız: Keyder, Çağlar (1987), *State and Class in Turkey: a Study in Capitalist Development*, Verso: London.

muhalefetinin de filizlendiği bir entelektüel arka plan ortaya çıkmıştır (Keyder, 2004).

Bu süreç 2002'den sonra, AK Parti iktidarları yeni bir yönetsel teknolojinin ortaya konduğu ve sivil toplum unsurları ile diyalog ve çatışma gelgitlerinin süreçlerinin başladığı, bir zamanlar sadece hikmet-i hükümet olarak kabul edilen kamusal politika yapım ve uygulama süreçlerine dâhil edildiği yeni bir oyun alanı yaratılmıştır (Demir, 2011; Özer 2004).

Türkiye'deki çağdaş kamu yönetimi açısından değerlendirildiğinde, 2000'li yıllarda tarafların yüksek volümlü ve gergin zıt argümanları altında, dillere pelesenk olmuş reform tartışmaları peyderpey uygulamaya konulmuş ve kamu yönetimi bakımından “yönetsel teknolojilerin” kendi içerisinde bir ussalık sürecine girdiği gözlenmiş bulunmaktadır. Bu bağlamda ilgili “yönetsel teknolojilerdeki”⁴ ussallaşmanın iki önemli bileşeni bulunmaktadır. Birincil anlamda daha önceden teknik ve uzmanlaşmış bir saha olarak algılanan kamu yönetimine dair süreçler yönetim mantığı genelinde betimlenmeye çalışılmıştır. Aslında kamu yönetimi disipliner olarak yaşanan radikal değişikliği Fischer (2009,47) şöyle ortaya koymaktadır:

“Dewey'in daha önceki hem katılımcı demokrasiye hem de sosyal ve siyasa bilimlerin daha normatif kurallaşmasının gelişmesine olan vurgusuna müteakip olarak, esas odak, büyük bir projenin önemli bir özelliğinde toplanmalıdır ki bu da ismen vatandaşlara kamusal sorunlarda müzakere etmeye ve anlamaya yönelik rehberlik sürecidir. Bütün bunlar; son kertede, vatandaşların münferit ve bir toplum olarak daha iyi bir yere gelmelerine yardımcı olacaktır”

Fischer'in çıkarımsal olarak ortaya koyduğu süreç mantığı aslında yönetim mantığından farklı bir rasyonel değildir. Başka bir deyişle; siyasa yapımlarındaki demokratikleşmenin özündeki uluslararası gelişmeler bugün, karar verme ve ilişkiler sistemini kontrol altında tutan eski merkezîyetçi yönetim sistemlerinden farklı, yeni, karmaşık ve âdem-i merkezîyetçi sistemler yaratmaktadır (Samuel, 2002). Yine aynı gelişmeler, yerel yönetimlerin fonksiyonlarını ve hareket alanlarını da etkilemekte, yerel yöneticiler küresel etkilerden uzak kalamamaktadırlar (Özer ve Ökmen, 2007; Ökmen 2005). Bu kapsamda, küreselleşmenin yönetimler üzerinde de etkileri, özellikle ulus-devletin işlevlerindeki değişimle birlikte, egemenliğinin bir yandan ulus-üstü, diğer yandan bölgesel- yerel yönetimler gibi ulus-altı birimlerle paylaşılması sonucunu ortaya çıkarmaktadır (Yenice, 2006).

Bu gelişmeler çerçevesinde, bir yandan sivil toplum ve gönüllü kuruluşlar güçlendirilip yerelleşme çabalarının temel öznesi haline gelmeleri sağlanırken diğer yandan ulus devletinin gerilemesi ile ortaya çıkan boşluğun yerel demokrasi dinamikleri ve yerel yönetimlerin doldurduğu gözlenmektedir (Malena vd, 2006). Dünyanın birçok ülkesinde ve Türkiye'de yerel yönetimleri öne çıkaran benzer öneriler ortaya konulmakta, özünde

⁴ “Yönetsel teknolojiler” terimi ile Foucaultcu anlamda iktidar söyleminin sistematik ve rasyonel anlamda geliştirilmesi ve teknokratik bir yaklaşımla uygulama süreçlerine konulmasına işaret etmekteyiz.

yerel toplumsal ilişkilerin demokratikleştirilmesi ve küresel değerlerin öne çıkarılmasını içeren küçük yerel ve gönüllü örgütlenmeler önem kazanmaktadır. Ulus devletin güç kaybettiği ve küresel ilişkilerin öncelik kazandığı bir dünyada, bu örgütlenmeler klasik yönetim anlayışından yönetim anlayışına geçişi de olanaklı kılmaktadır (Şengül, 2001: 163).

Bu durum, devlet ve toplum arasında yeni etkileşimler gerektirmiştir. Ulusal, bölgesel ve yerel düzeylerdeki birlikte düzenleme, birlikte yönlendirme, birlikte üretim, birlikte yönetimi ve kamu-özel sektör ortaklığını vurgulayan yeni deneyler gerekli hale gelmiştir. Bu bağlamda yönetim, toplumsal, siyasal ve yönetsel aktörlerin toplumlara (onların sektörlerine ya da alanlarına) yol göstermek, onları yönlendirmek, denetlemek ya da yönetmek için yapılmış amaçlı faaliyetler olarak tanımlanmaktadır (Göymen, 1999: 74).

Yeni yönetim anlayışı olarak ifade edilebilecek yönetim kavramı, devlet merkezli yönetim yerine toplum merkezli ve yapabilir kılma stratejisini esas almaktadır. Yönetişim, kamu-özel ve sivil toplum işbirliğinde yönetime katılmak anlamında, ideolojik temelleri aynı ancak katılımın mekânsal boyutlarına göre yerel, ulusal ve küresel alanda gerçekleşmektedir (Toprak, 2000: 37- 53).

Konunun bir de yerellik boyutu bulunmaktadır. Sivil toplum kuruluşları ve özel sektör yönetişim kavramının önemli faktörleri olduğuna göre, yerel alan- ulus devlet ve yönetişim etkileşimi nasıl açıklanabilir sorusuna da yanıt aramak gerekmektedir. Genel kamu yönetimi için geçerli olan yönetişim kavramı yanında, yerel yönetim alanında da ve özellikle daha fazla yönetişimden söz edilebilir (Çukurçayır, 2002: 96).

Yerel yönetim olarak da adlandırılan ve yerel yönetimleri yönetişim sürecinin temel aktörlerinden biri olarak gören bu yaklaşım bugün, özellikle merkezi yönetim- yerel yönetim ilişkileri ve yerel demokrasi pratikleri açısından büyük önem taşımaktadır. Bu süreçte özellikle merkezîyetçiliğin ortaya çıkardığı açmazların, küreselleşmenin olumsuzluklarıyla eklemlenip yeni sorun alanları oluşturmaması noktasında yerel yönetimlere önemli görevler düşmektedir.

Bu sürecin ikinci önemli bileşeni sivil toplum boyutudur. 1990'larla birlikte Türkiye devletin içine girdiği geniş kapsamlı meşruiyet krizini 2000'li yıllarda gelişen ve zenginleşen sivil toplum unsurlarının sisteme olan istemlerini daha kolay iletebileceği ve bu taleplerin gerçekleştirileceği siyasa kanallarına entegre olma istekleri kabul edilme olgusu takip etmiştir. Heper'in (1985)Türkiye'deki tarihsel bağlamdaki "devlet geleneği" süreci bu açıdan nüfuzunu kaybetmese bile, 2002 AK Parti sonrası dönem "merkez-çevre" ilişkisini ve kendi içerisinde biriktirdiği ve belki de yüzyıllarca devam eden gelen çelişkileri ortaya dökmeye ve yeniden tanımlamaya başlamıştır.

Bu kapsamda; esas anlamda, devlet ve sivil toplum arasındaki gerilimi Kurt'un (2007,1) devlet-sivil toplum çelişkisini gözlemlerken ülkemizdeki devletin yeniden yapılanması gerekliliğinin altındaki nedenler olarak aşağıdaki noktaları vurgulamaktadır:

“Türkiye’nin demokratikleşme sürecinde, devletten Özerk; ama ona yabancılaşması zorunlu olmayan bir yapı olarak sivil toplumun rolüne ve devlet-(sivil) toplum ilişkisinin kimyasına ilişkin tartışmalarda, demokratik bir sivil toplumun varlığı için devlet-toplum ilişkilerinin demokratikleşmesi sorunsalı hatırı sayılır bir konumdadır. Bu sorunsalın tarihsel, sosyolojik ve en önemlisi zihinsel arka planında, (...) belirgin entelektüel ve zihinsel kopuşlar içermekle birlikte; (...) siyasal kültür, siyasal sistemin ve kurumların işleyişi ve devletin yeniden kurgulanması gibi unsurlar yatar.”

Böylesine bir çerçevede; esas olan, Türkiye toplumunun kendi sosyolojik değişimi içinde ve yeni bir modernite çerçevesi içerisinde devlet ve sivil toplum arasındaki ilişkiyi yeniden tahayyül etme ve uygulamaya koymaktır. Bu bakımdan Kurt (2007,13) aynı sorunsallaşmaya dair olarak şu saptamaları yapmaktadır.

“Devlet-toplum arasındaki çatışma temelli ilişkinin toplumsal düzlemde dönüşmesi için, devlet ve toplumun epistemolojik anlamda zihinselli, kurumsallığa önceleyen bir modernite tasavvuru (araçsal olmayan bir modernite paradigması) etrafında yeniden yapılandırılmalıdır. Bu yeni yapılandırmada, devletin kendisi sivil toplum kurmaya çalışmayacak, toplumla olan ilişkisi demokratik temeller üzerine oturacaktır. Bu sayede, Türkiye özelinde devlet-toplum ilişkisinin sorun boyutlarından en başatı olan güçlü devlet geleneğinin toplum üzerindeki müdahaleci tavrı, birey ve toplum üzerindeki düzenleyici, tanzim edici ve merkezietçi mantığı toplumsal planda dönüşerek, toplumun özgür irade ve seçimleriyle biçimleyebileceği bir siyasal aygıt haline gelecektir. Bu da devletin, toplumu ortak iyiye ulaştırmak, refaha ve güvene kavuşturmak adına bir araç olmasını sağlayacaktır”

Bu bağlamda Türkiye’deki temel sorunsal Türkiye’nin içinden geçtiği ve tabii tutulduğu modernite projesindeki ve sürekli olarak dikotomik şekilde tanımlanan zıtlıklar temellinde şekillendiren siyasi süreçlerin sivil toplum unsurlarını nasıl kucaklayacak ve yönetsel mekanizmalarda paydaş ve olası denetleyici taraflar haline getirilmesinin yollarıdır. İdari süreçler bakımından analize tabii tutulduğunda, kendi doğası bakımından oldukça siyasi bir soru karşımıza çıkmaktadır. Siyasaları belirlemede ve değişik seçenekler arasında karar verileceği süreçler aslında iktidarla ilgili sorulardır. Post-modern olarak kamu yönetiminin de bir yönetsel süreç olarak bir yönetsel teknoloji olarak değerlendirilirse⁵; ilgili süreçlerin iktidarı elinde tutan ve Türkiye’deki yeni modernite projesini yönlendiren toplumsal tabakalar bakımında yönlendirileceği açıktır.

Bu bakımdan Demir’in (2011,1) işaret ettiği gibi:

*“Karar verme eyleminin neyle ilgili olacağına kim karar vermektedir?
Bu sorunun cevabı, gündemi kimin belirlediğini ortaya koyar.
Toplumun sorunlarının tanımlanması, alternatif çözümlerin*

⁵ Temaya dair kapsamlı bir siyaset bilimi ve kamu yönetimi interdisipliner bir yaklaşım için bakınız: Dryzek, John S. (1982). "Policy Analysis as a Hermeneutic Activity. Policy Sciences. 14: 309-29 ve Dryzek, J.s. (1990) Discursive Democracy: Politics, Policy, and Political Science. Cambridge: Cambridge University Press.

önerilmesi, siyasa yapım sürecinin en önemli aşamalarından biridir. Bu aşamaya “gündem oluşturma” adı verilmektedir; bir toplumda problem olarak tanımlanmayan ve kendileri için alternatifler önerilmeyen durumlar, hiçbir zaman siyasa konuları haline gelemeyizler, karar vericilerin “gündemi” ne gelemeyizler. Bir dizi alternatifin formüle edilmesi, söz konusu probleme dönük çeşitli yaklaşımların tespit edilmesini ve daha sonra her bir yaklaşımı oluşturan spesifik siyasa gereçlerinin tasarlanmasını içermektedir. Her bir alternatif için yasama ve düzenleme çalışmalarının tasarlanması, her birinin kime ve nasıl etki edeceğinin hesaplanması ve ne zaman etkilerini göstereceklerinin öngörülmesi, bu sürecin önemli unsurlarıdır.”

Fakat böylesine süreçlerin neresinde toplumsal muhalefeti konumlandırmak olanaklı olacaktır? Şayet Habermasgil (Habermas, 1985) anlamda bir ortak iletişimsel usullik kurulacak ise temel anlamda yeni Türkiye’de ekonomi politik sistemde bütün sivil toplumları kucaklayacak bir şekilde yeni bir proje ön görülüyorsa, hangi yollarla toplumsal muhalefet bu tür süreçlere katılacak ve ilgili siyasa yapımlarına hangi kanallarla müdahil olacaktır. Karşımıza bu sefer kuramsal anlamda çıkan soru ise Foucaultgil (Rabinow, 1984; Danziger, 1995) anlamda ilgili yönetsel teknoloji ne kadar toplumsal muhalif kesimlerin istemlerini disipline etmeden olduğu gibi yansıtabilecektir?

4.2 Türkiye’de Toplumsal Muhalefeti ve Demokratikleşmeyi Siyasa Yapımında Konumlama

Toplumsal muhalefet Türk siyasi kültüründe meşru olarak kabul edilen bir olgu olmamıştır. Bu anlamda, Türkiye’de iktidarın ve ilintili süreçlerin muhalefet tarafından kontrol edilmesi ve dengelenmesi gibi bir gelenek bulunmamaktadır. Osmanlı imparatorluğunda genel anlamda padişahın mutlak otoritesini çizen kuralların ve değerlerin varlığına rağmen, iktidarı Batı’daki gibi dengeleyen büyük toprak sınıfı veya bir kilise gibi ruhban sınıf bulunmamaktadır. Türk modernitesi süreçlerinde önem kazanan ‘Kalemiye’ sınıfı modernleşme programının öncüsü ve sahibi olarak Babîâli’yi iktidarı sınırlayan yeni bir merkez haline getirmiştir. Siyasi olarak, İttihat ve Terakki hareketi yasadışı bir komita hareketinden, Meclisin açılmasıyla bir siyasi parti kimliğine dönüşmüştür. (Türköne, 2011)

Aynı siyasi kültürel motif içerisinde, ilk muhalefet partisi olan Fedakaran-ı Millet Fırkası’ndan, 1946’daki çok partili hayata geçiş denemesine kadar uzanan süreçlerdeki Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası deneyimleri “vatan hainliği” ithamı ile karşılaşmışlardır. 1946 öncesi süreçte Atatürk’ün talimatı ile kurulan Serbest Cumhuriyet Fırkası bile kontrolden çıktığı gerekçe gösterilerek kapatılmıştır. Bu açıdan, Türkiye’de siyasi anlamda iktidarların muhalefete yönelttiği standart eleştiri “vatan hainliği” ve “bölücülük” şeklinde olmuştur. Bu kapsamda, 1950 sonrası süreçte, Demokrat Parti de iktidara gelince sabık dönemlerde tabii tutulduğu tavrı Cumhuriyet Halk Partisi’ne uygulamıştır. 1980’lerin darbe sonrası ortamında ise toplumsal muhalefet tamamen bir baskılama sürecine girmiştir. (Türköne, 2011)

Böylesine bir muhalefet kültürü anlayışı dâhilinde, Türk kamu politika yapımı ve süreçleri için toplumsal muhalefeti kendiler için bir paydaş veya ortak olarak görmemişlerdir. Siyasa düzeyinde ‘katılmama’ siyasi anlamda ‘katılmama’ kültürü ile koşut olarak girmektedir. Demir (2011, 25) olguyu tarihsel anlamda şöyle değerlendirmektedir:

Türkiye’nin Osmanlı’dan miras olarak aldığı “katılmama” kültürü 1950’lere kadar devam etmiştir. Siyasal katılma açısından dönüşümün başlangıç tarihi 1950 olarak kabul edilebilir. Halk, 1950 seçimlerinde ilk kez siyasal alana girmiş, çok yüksek bir katılımla Türk siyasal tarihinin ilk demokratik devrimini gerçekleştirmiştir. Ne var ki, günümüze gelene kadar, “iktidarların seçimle gelip seçimle gitmesi” şeklinde ifade edilebilecek olan temel demokrasi kuralı Türkiye’nin siyasal kültürüne yerleşmemiştir. Bu gerçek, toplumun katılım konusunda çekingen davranmasının sebeplerinden biri olarak ifade edilebilir: halkın siyasal katılma ile seçtiği temsilcileri, askeri müdahalelerle 1960, 1971, 1980 ve 1997 yıllarında iktidardan uzaklaştırılmıştır.

Türkiye’de zayıf olan siyasi katılım kültürü askeri darbe süreçlerinde daha fazla güçlenmiş ve askeri müdahale dönemleri sonrasında halkın seçimlere katılımı bile ciddi anlamda düşmüştür. Bilhassa, bu süreçler sonrası sendikal etkinliklerin sınırlandırılması ve hatta gayri-kanuni kılınması gibi olgular olağan kabul edilmiştir.

2000’lerle birlikte yurttaşların aktif olarak hem siyasi katılım anlamında hem de kamu politikaları yapım süreçlere katılmaları için gerekli adımlar özellikle yerel düzeydeki atılmıştır. Özellikle, yerel siyaset bakımından yurttaş katılımı olanaklı kılınmaya çalışılmıştır. Demir (2011,27) bu adımları şöyle özetlemektedir

Türkiye’de 2000’li yıllarda hizmette yerellik ilkesinin hayata geçirilmesine dönük olarak 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (2004), 5393 sayılı Belediye Yasası (2005), 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu (2005), Kent Konseyi Yönetmeliği (2006) gibi yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bu bağlamda kent konseylerinin kurulması, Yerel Gündem 21 çalışmaları gibi katılımı artırıcı uygulamalar söz konusudur. Kent konseyleri özellikle hemen tüm hizmet alanlarındaki komisyonları, çalışma grupları ve meclisleri aracılığıyla ilgili grupların yerel düzeyde kamu politikalarının oluşumuna katkılarının sağlanması için birer mekanizma işlevi görme amacını taşımaktadır. Kent konseyleri, çeşitli AB Eğitim, Kültür, Yerel Kalkınma ve Gençlik projelerine koordinatör veya ortak olarak katılmak suretiyle de kadınlar, gençler, engelliler, başta olmak üzere katılım düzeyinin düşük olduğu gruplarda katılımı artırılmaya çalışılmıştır.

Yerel düzeyde gerçekleşen bu süreçlerin yanı sıra ulusal düzeyde de siyasa yapım süreçleri 2000'lerle başlayan demokratikleşme sürecinden nasibini almıştır. Çalışmamız bu kapsamda son iki sene içerisinde önemli bir gündem maddesi olan kültürel yurttaşlık ve bağlı siyasa yapımı süreçlerini değerlendirecektir

4.3 Türkiye’de Kimlik Tabanlı Siyasa Yapımına Geçiş: Kültürel Yurttaşlık ve Sivil Anayasa Tartışmaları

Türkiye özelinde siyasa yapımlarındaki demokratikleşme süreçleri, en bariz olarak kültürel yurttaşlık siyasa yapımı ve geliştirilmesi aşamalarında gözlenmektedir. 2002 sonrası, Türkiye siyaset gündemine esas gündem maddesi olarak oturan yurttaşlık tartışmalarının arka planında özellikle ‘Kürt Sorunu’ ve diğer etnik, azınlık ve mezhepsel kimliklerin mağduriyetlerinin varlığı ve sisteme dair olan istemlerinin sağlıklı bir şekilde iletilmemesi olgusu yer almaktadır.⁶ Bu bağlamda; Güneydoğu Anadolu-merkezli etnik temelde sorunsallaştırılan terör olayları ve 2000’ler sonrası, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nde Türkiye aleyhine Türkiye’deki azınlıklar tarafından açılan davalar sonucu 2002 sonrası AK Parti hükümetleri, 1983 Anayasası ile ortaya konan ‘Türk Yurttaşlığı’ sorunsalını masaya yatırmışlar ve sorunların ilgili tarafları ile kapsamlı istişare ve müzakere süreçlerine girmişlerdir.⁷ Hükümetler düzeyinde ise, AK Parti hükümetleri 2002’den itibaren programlarında demokratikleşme ve ülkenin AB üyeliğini sağlama düzeyindeki ikiz hedeflere öncelik vermiş ve siyasa yapım süreçlerini bu perspektifle şekillendirmişlerdir (Özbudun,2011). 2004’le birlikte anayasal değişiklikler sivilleşme çalışmalarına ivme kazandırmış ve AB uyum paketi çalışmaları ile ifade, dernek kurma, toplanma, hürriyetlerinde iyileştirmeler gerçekleştirilmiştir. Aynı doğrultuda sivil asker ilişkilerinde normalleşmeler sağlanmış ve işkence kötü muameleye karşı AB mevzuatına paralel bir şekilde önlemler alınmıştır (Özbudun,2005; Özbudun, 2006).

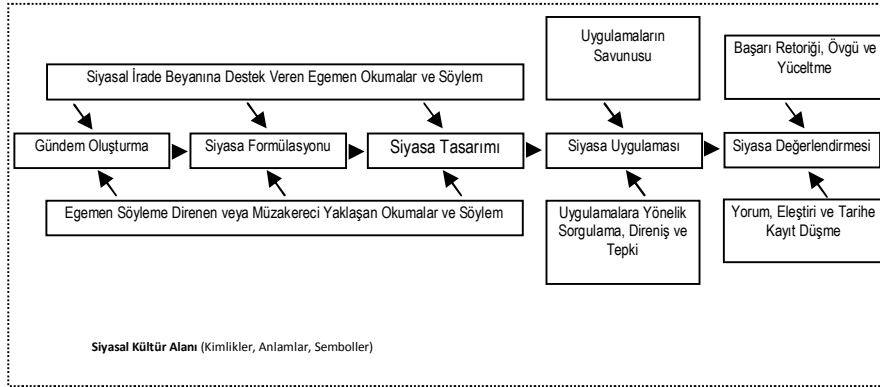
2010’lu yıllarla birlikte anayasa değişimlerine rehberlik edebilecek şekilde de AK Parti hükümetleri anayasal yurttaşlık tabanında ‘sorunlu’ olan bütün gruplarla medyatik deyimiyle ‘açılım’ müzakerelerine girişmiş bulunmaktadır. Türkiye Cumhuriyet tarihi bakımından ilk olarak

⁶ Bu bağlamda, Türk modernitesinin sorunsallaştırılması gerekmektedir. Çalışmamızın odak kısıtı bakımından, Türk modernitesinin en problematik tarafı, Cumhuriyet Dönemi yurttaşlığın tanımı ve kapsamı olmuştur. Konu üzerinde bakınız: Köker, Levent (1993), *Modernleşme, Kemalizm ve Demokrasi*, İstanbul: İletişim Yayınları ve Sevil, Muharrem (1999), *Türkiye’de Modernleşme ve Modernleştiriciler*, Ankara :Vadi Yayınları ve Yavuz, Hilmi (2002), *Modernleşme: Parça mı, Bütün mü? Batılılaşma: Simge mi, Kavram mı?, Modernleşme ve Batıcılık*, cilt no:3, İletişim Yayınları, 1. baskı, İstanbul. Kimlik bağlamında önemli bir çalışmaya dair bakınız: Sarıbay, Ali Yaşar. *Siyaset, Demokrasi ve Kimlik*, Bursa: ASA Kitabevi, 1998

⁷ Türk modernitesi kapsamında yurttaşlık kavramının arka planının ekonomi politik analizi için bakınız: Mehmet, Özyay. (1983) “Turkey in Crisis: Some Contradictions in the Kemalist Development Strategy” *International Journal of Middle Eastern Studies*, 15, (1983), 47-66. Wallerstein’ci dünya- sistem terileri bakımından Türkiye bakımından özgün bir analiz için Keyder’in çalışmasına bakınız: Keyder, Çağlar (1998), *1990’larda Türkiye’de Modernleşmenin Doğrultusu, Türkiye’de Modernleşme ve Ulusal Kimlik içinde*, Ed. Sibel Bozdoğan, Reşat Kasaba, İstanbul:Tarih Vakfı Yurt Yayınları

sayılabilecek böylesine bir deneyim Türk siyasa yapım süreçlerinde radikal bir şekilde, Kuhncu anlamda paradigmatik değişmeyi göstermektedir. Bir zamanlar korporatist ve paternalist bir şekilde gerçekleşen siyasa süreçleri, ‘Hikmet-i Hükümet’ evresinden, en azından sorunun muhataplarını konumlandırıp ilgili delibrasyon mekanizmalarını hayata geçiren bir düzleme taşınmıştır. Bu bağlamda, yasal olarak delibrasyon sürecinin hayata geçirilmesi için anayasal düzeneğinin yeniden formülasyonuna ihtiyaç duyulsa bile siyasa süreçlerinin bu şekilde demokratik bir bağlamda yeniden konfigürasyonu bir yılan hikâyesine dönen anayasanın yeniden sivil toplum unsurları ile yapılması tartışmalarına rehberlik etmektedir.

Verili çerçevede, çalışmamız Türkiye’deki kimlik tabanlı kamu politikası oluşumunu bir sistematige oturtma gayretindedir. Daha önceden irdelediğimiz post modern kimlik tabanlı siyasa oluşumu perspektifi dâhilinde birazdan tartışacağımız Türkiye’deki kültürel yurttaşlık tartışmalarına dair siyasa yapım süreçleri aşağıdaki gibi gösterilebilir.

Şekil 1: Siyasa Yapım Sürecinin Aşamaları, Okuma ve Söylemler

Kimlik tabanlı siyasa oluşum sürecinin unsurlarını **Şekil 1: Siyasa Yapım Sürecinin Aşamaları, Okuma ve Söylemler**’deki teorik plana göre değerlendirirsek, AK Parti iktidarlarının bütün dünyada tartışıla gelen ‘çok kültürlülük’ temelinde şekillenen hâkim söylemi muhalif grupların istemlerinin şekillendirdiği muhalif söylemle ortak bir paydada buluşturarak yeni bir gündem oluşturmuş bulunmaktadır. Bu bağlamda, hâkim söylemin total birçok kültürlülük tabanında muhalif söylemle iletişimsel bir ussallık içine girmiş olduğu ve ‘sivil anayasa çalışmaları’ üst kümesi halinde gündemin oluşturulduğu iddia edilebilir. Her ne kadar söylemler eklektik olarak değişik sivil toplum unsurlarından gelse bile, arada tesis edilen iletişimsel ussallık kamusal siyasa mekanizmaları ile sivil toplum unsurları ile sağlıklı bir diyalog kurma olanağını doğurmuştur. Bu bakımdan, hükümetin, Türkiye’deki Alevi Bektaşî topluluklarının ‘Muharrem Orucu’ olarak bilinen yas orucu açma ritüellerine devlet erkânı olarak katılımı ve yeniden çeşitli siyasi söylemleri olan Alevi-Bektaşî topluluklarını Alevi Kurultayı toplantılarında aynı çatı altında toplayabilmesi bir zamanlar birbirine zıtmiş gibi görünen her iki tarafın kendi içerisinde en azından somut bir gündem oluşturması olgusuna neden olmuştur.

Yukarıda anlattığımız süreçlerim genel akışı bakımından sorunsuz gideceğini iddia etmek oldukça zor görünmektedir. Nitekim Alevi-Bektaşî Kurultaylarında ve diğer ‘Kürt Sorunu Açılımı’ süreçlerinde siyasal irade beyanına destek veren hâkim söyleme kaçınılmaz olarak muhalif sivil unsurlar tepki vereceklerdir. Bu bakımdan hâkim okuma ve söylem kendisini siyasal irade beyanına destek verecek bir şekilde konumlandırırken muhalif gruplar ise hâkim söylemin siyasî isteklerine direniş gösterecekler ve bu istemleri kendi hedef gündemleri açısından şekillendirmeye çalışacaklardır. Bu bakımdan anlattığımız antagonizma aslında siyasa süreçlerinin içinde yer alan ‘formülasyonu’ ve ‘siyasa tasarımı’ evreleriyle birebir ilintilidir. Gerçekten de muhalif okuma ve söylemler, iktidar söylemine benzer bir şekilde homojen ve monolitik bir bütünsellik arz etmediğinden dolayı, siyasa formülasyonu ve siyasa tasarımı evreleri oldukça büyük sorunsallıklara gebe kalacaktır. Somut bir örnek olarak, Alevi- Bektaşî açılımıyla ilgili, zorunlu din dersleri tartışmaları somut siyasa formülasyonu içine sokulamamış ve birçok açıdan muhalif gruplardan gelen eklektik okumalar ve söylemler karşısında siyasa tasarımı evresine geçmekte de değişik engellerle karşılaşılması oldukça olasıdır.

Türkiye’deki kültürel yurttaşlık temelinde çok kültürlülük süreçlerine giden siyasa yapımındaki demokratikleşme tartışmalarının siyasa formülasyonu ve siyasa tasarımı evrelerinde çıkmaza girdiği nokta yeni anayasa temelinde yurttaşlığın yeniden tanımlanması noktasında düğümlenmektedir. Bu bağlamda, 1980 sonrası askeri ve bürokratik elitler tarafından yapılandırılan anayasal düzenek siyasa demokratikleşmesine dair mekanizmaların hayata geçirilmesine izin vermekle birlikte, muhalif söylemleri baskılama eğilimindedir. Diğer yandan, sivil anayasa tartışmaları da aslında bir tür siyasa demokratikleşmesi bakımından büyük bir sınav verecektir. Daha önceden hep olağanüstü şartlarda hazırlanan Cumhuriyet dönemi anayasaları askeri müdahaleler ve demokratik sivil unsurların askıya alınmasıyla sonuçlanan teknokratik kuvvetlerin rasyonalite modellemesinde geliştirilen anayasa siyasa yapım süreçlerinde hazırlanmış belgelerdir. Bu bakımdan, yeni hükümetin oluşturulması halihazırda devam edegelen sivil anayasanın hazırlanması çalışmalarında, yeniden kurulacak ve şekillenecek olan iktidar söyleminin sivil muhalif okumalarla ve söylemlerle birlikte ilgili anayasa gündemini oluşturmak ve bu çerçevede ilgili sivil toplum bileşenlerinin taleplerini siyasa formülasyonuna entegre ettirmek durumundadır.

Daha sonraki siyasa evrelerinde yer alan siyasa tasarımı da sivil toplumun muhalif tabakalarının hâkim söyleme tepkisi de göz önüne alınma durumunda kalacaktır. Kültürel yurttaşlık ve anayasa tartışmalarında öngördüğümüz bu lineer siyasa süreci aslında düşünüldüğü gibi akışkan bir süreç olmayacaktır. Daha önceki bölümde de ifade ettiğimiz gibi gerek toplumsal anlamda muhalif gruplar gerekse siyasal irade beyanına destek veren hâkim söylem kendileri ile olan gerçeklikleri siyah-beyaz görme eğiliminde olacaktır. İlgili eğilim basen atfedilen zıt kimlikler etrafında yoğunlaşan kaçınılmaz gerilimler hatta bazen siyasa sisteminde tıkanıklık şeklinde ortaya çıkacaktır. Seçimler sonrası ortaya çıkacak olan yeni iktidar

bloğunun ‘yeni’ güç konfigürasyonunda siyasal gerçekliklere ve anlamlandırmalara dair yeni kodlama ve kod açım süreçleri ortaya konması olasılığı oldukça yüksektir. Bu bağlamda ortaya çıkacak siyasa uygulaması, tartışmamız kapsamında konu sivil anayasa ve ilgili mevzuatın şekillendireceği kültürel yurttaşlık kavramının *de jure* ve *de facto* yansımaları olarak karşımıza çıkacaktır. Bu da kendi zamanında Hegel’in ortaya koymuş olduğu, yakın zamanda is Francis Fukuyama’nın iddia ettiği üzere ‘Tarihin Sonu’ noktası olamayacak, başka bir ifadeyle, siyasa uygulamaları hakkında hâkim siyasi iktidar söylemi uygulamaların savunusunu yapacak ve bunun karşısında muhalif söylem değişik yollarla direniş ve tepkisini gösterecektir.

Siyasa yapım süreçlerinin en son evresi olarak siyasa değerlendirme evresinde ise, iktidar söylemleri kendi söylemi bakımından, ortaya konmuş olan siyasa için övgü, yüceltme ve başarı retoriğini ortaya koyarken, muhalif söylemler siyasa değerlendirme evresinde tarihsel olarak kayıt düşme ve eleştiri sürecine gireceklerdir. Böylesine bir çerçeve dâhilinde, siyasi iktidara düşen görev yakın gelecekte muhalif söylemlerle gerek sivil anayasa tartışmalarında gerekse ilgili tartışmalar sonucu somutlaşacak kültürel yurttaşlık süreçlerinde çok kültürlülük siyasa yapımı aşamalarında muhalif söylemlerle iletişimsel anlamda bir ussallığı geliştirmek ve siyah-beyazların değil daha kırçılı bir temelde şekillenecek evrensel ussallığın yaygınlaştırılmasıdır.

5. SONUÇ

Modernist siyasa yapımından post modern siyasa yapımlarına geçiş süreci aslında kimlik tabanlı siyasa yapım anlayışının benimsenmesi anlamına gelmektedir. Bu bağlamda demokratikleşme ve toplumsal muhalefet gibi unsurlar da böylesine bir siyasa yapım sürecinin vazgeçilmez bileşenleri olmuştur. Geç-modernite süreçlerinde, Türkiye’de yaşanan modernite süreçleri de sorgulanmaya başlanmış ve Türkiye toplumunun kendisini yeni ekonomi- politik süreçlerde nasıl tahayyül edeceği oldukça tartışılan bir olgu olmuştur. Bu kapsamda, uluslararası sistematiklerde gelişen yönetim pratikleri Türkiye’de de vücut bulmaya başlamış ve kaçınılmaz olarak siyasa yapım süreçlerinin nasıl demokratikleştirileceği ülkemizin ana gündem siyasa yapımı maddesi olmuştur.

İlgili yönetim pratikleri en somut anlamda Türk Kamu yönetimi siyasa yapım süreçlerine daha önceden muhatap kabul edilmeyen sivil toplum unsurlarını katmış ve önceden Türkiye’de tamamen teknik rasyonalite tabanında tasarlanan ve ‘uzman’ bilgi iktidarının tekelinde olan siyasa yapım süreçleri kimlikler tabanında şekillenmeye başlamıştır. Bu kapsamda esas olan ortak diyalog, müzakere ve katılım temaları daha fazla dile getirilir hale gelmiştir. Türk Modernitesi süreçlerinde daimi olarak ‘ötekileştirilmiş’ olan ve isimlerinin telaffuzu bile tabu olarak kabul edilen birçok mezhepsel, etnik ve cinsiyet grupları muhalif söylemleri siyasa süreçlerini ve bizatihi siyasasın bizatihi somut mamul çıktısını etkilemeye başlamıştır. Her ne kadar süreç yavaş olarak yol kat edilse bile, süreçlerde birçok paydaşa fikir teati için

çağrı yapılması ve ilgili muhalefetin kimliklerin muhalif söylemlerini süreç olarak bir girdi haline dönüştürülmesi çok önemli olmuştur ve de olacaktır.

Türkiye gündemindeki maddeler bakımından sivil anayasa ve kültürel yurttaşlık kavramlarının tartışıldığı bir dönemde siyasa süreçlerindeki demokratikleşme daha önemli hale gelmektedir. Bu bakımdan Türkiye'deki devlet-merkezcil aktörleri tahdit edecek bir mekanizma olarak anayasanın hazırlanması süreci bir çok toplumsal grubu bir araya getirmeyi hedeflemek durumundadır. Tartışmalar her ne kadar uzun bir süre hali hazırdaki hükümetin böyle bir anayasa yapmaya hakkı olan bir meşru kurum olarak görülmesi üzerine döndürüldüyse de, AK Parti hükümeti bütün toplumsal grupları optimal bir derecede kucaklayacak bir katılım süreci başlatması umut verici gözükmemektedir.

Devam eden süreç çalışmamızda daha önceden değindiğimiz üzere muhalif söylem ve hâkim söylem arasında bir diyalogu ortaya çıkarma gayretindedir. Bu kapsamda, Türkiye'deki sivil anayasa özleminin pek yakın bir gelecekte biteceği olası gözükmemekle birlikte, sürecin kimlikler tabanında şekillenmesi ve ilgili istemlerin katılımcı ve müzakereci sistematiklerle desteklenmesi siyasa süreçlerinin demokratik ve katılıcı anlamda yeniden tasarlanabilmesi için önemli bir adım olmuştur. Usulen bir enovasyon olarak değerlendirilebilecek bu teknikler kendi içerisinde siyasa mekanizmaları için yeniden bir model olabilir ve gelecek için geliştirilebilir. Böylesine bir araçla, Türkiye'deki sivil toplum unsurları değişik kategoriler bazında istemlerini siyasa ortamlarında ve mekanizmalarıyla daha fazla yüksek sesle şekillendirecekler ve sistematiklere paydaşlık edebileceklerdir.

Böylesine bir demokratikleşme bir sihirli değnek olarak algılanmamalı, Weberyen anlamada ilgili siyasa demokratikleşme süreçleri bir ideal özsel ussallık olmasının ötesinde, aydınlanma tabanında araçsal bir ussallık olarak algılanmalıdır. Araçsal olanın kutsanması durumunda Türk modernitesinin kendi içerisinde ötekileştirilme tuzağına düşülecek ve yeni ötekiler ortaya çıkacaktır. Şayet, şu noktaya kadar tartışageldiğimiz siyasa demokratikleşme süreçleri kendi içerisinde bir ideal hale getirilirse, anayasa değişikliğine ve kültüre vatandaşlığının inşasına ve tesisine dair olan tartışmalar kendi içerisinde bir döngüye dönüşecek ve oldukça ciddi kamusal maliyetlere yol açacak hantal bir sistemin evrilmesine yol açacaktır.

Unutamamalıdır ki esas olan siyasa yapım süreçlerine dâhil olan kimlikler ve okuma biçimleri toplumsal ve tarihsel bağlamlar içinde değişikliğe uğraması gerçeğinden hareket ederek, dinamik bir şekilde iktidar söylemleri ile muhalif söylemler arasında bir iletişim sürecinin başlatılmasıdır. Diğer bir yandan, siyasal süreçlere ilişkin sembolizasyon da dönüşlü olarak muğlâk ve çok anlamlı yapılar sergilediği gerçeği göz önüne alındığında, süreçlerin sorunsuz gitmeyeceği kesinlik arz etmektedir.

KAYNAKÇA

1. ANDERSON, Benedict R. (1991), *Imagined communities: reflections on the origin and spread of nationalism* (Revised and extended. ed.), Verso, London.
2. ANDERSON, Walter, Truett (1993), *Reality Isn't What It Used to Be: Theatral Politics, Ready-to-Wear Religion , Global Myths, Primitive Chic and Other Wonders of the Postmodern World*, HarperCollins, San Fransisco
3. ANDERSON, James, E (2010), *Public Policy Making*, Wadsworth Learning, Boston
4. ATASOY, Yıldız (2000), *Cosmopolitan Islamists in Turkey: Rethinking the Local in a Global Era*, (A paper presented at the International Colloquium on Globalization, Societies,Cultures at the University of Alberta, Edmonton, Canada, May 29th-30th 2000)
5. ATASOY, Yıldız (2003) ,Cosmopolitan Islamists in Turkey: Rethinking the Local in a Global Era William K. Carroll (ed.) *Global Shaping and Its Alternatives*, Garamond Press, Aurora, ON.
6. ATASOY, Yıldız (2005), *Turkey, Islamists and Democracy: Transition and Globalization in a Muslim State*, I.B. Tauris, London & New York
7. ATASOY, Yıldız (2009), *Islam's Marriage with Neoliberalism: State Transformation in Turkey*, Palgrave Macmillan, London & New York.
8. BAŞTAN Serhat, Özer, Buğra (2011)Modernite ve Postmodernite Süreçlerinde Kamu Yönetimi, Siyasa Yapım Süreçlerinin İletişimsel Motifleri ve Demokratikleşme Üzerine Kuramsal Bir Tartışma, (yakında basılacak olan çalışma)
9. BEST, Joel (1989), *Images of Issues: Typifying Contemporary Social Problems*, De Gruyter, Newyork
10. BOGASON, Robert, (2001) Postmodernism and American Public Administration in the 1990s, *Administration and Society*, 33,2:165-193
11. CONNOLY, William E, (1991), *Identity/Difference: Democratic Negotiations of Political Paradox*, Cornell University Press, Ithaca NY
12. ÇUKURÇAYIR, Akif (2003), “Çok Boyutlu Bir Kavram Olarak Yönetişim”, *Çağdaş Kamu Yönetimi* (Edit. M.Acar, H.Özgür), Nobel Yayını, Ankara.
13. DANEKE, Gregory A. and Alan Walter Steiss, (1978), “Planning and Policy Analysis for Public Administrators,” in John W. Sutherland (ed.), *Management Handbook for Public Administrators*, Van Nostrand and Reinhold Company, New York.
14. DANZIGER, Marie (1995), "Policy Analysis Postmodernized: Some Political and Pedagogical Ramifications." *Policy Studies Journal*,23: no.3:435-450

15. DEMİR, Fatih (2011), Kamu politikası oluşturma sürecinde “müzakere”nin rolü ve kamu politikası sürecinin demokratikleştirilmesi, (der. Alican Kaptı) Kamu Politika Süreci, Seçkin, Ankara
16. DODD, Julie Devon and Michelle Hébert Boyd, (2000) *Capacity Building - Linking Community Experience to Public Policy*, Population and Public Health Branch, Atlantic Regional Office, Health Canada, Halifax
17. DOERN, G.B. and R.W. Phidd, (1983), *Canadian Public Policy: Ideas, Structures, Processes*, Methune, Toronto.
18. DRYZEK, J.S (1990), *Discursive Democracy: Politics, Policy, and Political Science*, Cambridge University Press, Cambridge
19. DRYZEK, John S (1982), "Policy Analysis as a Hermeneutic Activity, *PolicySciences*. 14: 309-29.
20. DYE, Thomas R. (1972), *Understanding Public Policy*, Prentice Hall, Englewood Cliffs, New Jersey
21. FISCHER, F(2003), *Framing Public Policy: Discursive Politics and Deliberative Practices*, Oxford, University Press Oxford
22. FISCHER, Frank (1995), *Evaluating Public Policy*, Nelson-Hall Publisher, Chicago
23. FISCHER, Frank (2007), Deliberative Policy Analysis as Practical Reason: In tegrating Emprirical and Normative Arguments. Fischer, Frank, Gerald J. Miller and Mara S. Sidney. (ed) *Handbook of Public Policy Analysis* CRC Pres, NW.
24. FISCHER, Frank (2009), *Democracy and Expertise: Reorienting Public Inquiry* Oxford University Press,Oxford.
25. FISCHER, Frank and John Forester. eds. (1993), *The Argumentative Turn in Policy Analysis and Planning*. Chapel Hill, NC,Duke University Press.
26. FISCHER, Frank and John Forrester eds. (1987), *Confronting Values Policy Analysis: The Politics of Criteria*, Sage Publications, Newbury Park, CA
27. FISCHER, Frank (1980), *Politics, Values, and Public Policy: The Problem of Methodology*, Boulder ,Colorado
28. FISCHER, Frank, (1990) *Technocracy and the Politics of Expertise*, Sage Newbury, Park
29. FRASER, Nancy (1989), *Unruly Practices: Power, Discourse, and Gender in Contemporary Social Theory*, University of Minnesota Press, Minneapolis
30. GERSTON, Larry N (1997), *Public Policy Making: Process and Principles*, M.E. Sharpe, New York.

31. GILLIAT, Stephen (1984), "Public Policy Analysis and Conceptual Conservatism," *Policy and Politics*, Vol.12, No.4, pp. 345-367.
32. GÖYMEN, Korel (2000), "Türkiye'de Yerel Yönetimler ve Yönetişim: Gereksinimler, Önermeler, Yönelimler", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Sayı:2, Nisan.
33. HABERMAS, J (1985), *The Theory of Communicative Action* Vol1,2, Polity, Cambridge, MA.
34. HAM, Christopher and Hill, Michael (1993), *The Policy Process in the Modern Capitalist State*, 2nd Edition Harvester Wheatsheaf, Brighton.
35. HAWKESFORTH, Mary (1988), *Theoretical Issues in Policy Analysis*, SUNY Press,, NY
36. HEPER, Metin (1985), "The State Tradition in Turkey", *State and Society*. Walkington, The Eathen Press, England.
37. HILL, Michael. ed. (1993), *The Policy Process : A Reader*, Harvester Wheatsheaf , London
38. JENKİNS, W. I, (1978), *Policy Analysis: A Political and Organizational Perspective*, Martin Robertson, Oxford.
39. KEYDER, Çağlar (1987) *State and Class in Turkey: a Study in Capitalist Development*, Verso,London.
40. KEYDER, Çağlar (1998), 1990'larda Türkiye'de Modernleşmenin Doğrultusu, *Türkiye'de Modernleşme ve Ulusal Kimlik içinde*, Ed. Sibel Bozdoğan, Reşat Kasaba , Tarih Vakfı Yurt Yayınları ,İstanbul.
41. KEYDER, Çağlar (2004), The Turkish Bell Jar, *New Left Review*, 28, July-August 2004
42. KONGAR, Emre (2002),*21. Yüzyılda 21. Yüzyılda Türkiye, 2000'li yıllarda Türkiye'nin Toplumsal Yapısı*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
43. KÖKER, Levent (1993), *Modernleşme, Kemalizm ve Demokrasi*, İletişim Yayınları, İstanbul
44. KURT, Ümit (2007), 'Türkiye'de Devlet ve Toplum İlişisine Tarihsel ve Analitik Bir Bakış: Gerilim'in Dönüşebilme Kapasitesi' ,*Civil Academy*, Kış, 2007
45. MAJONE,G (1989) *Evidence, Argument and Persuasion in the Policy Process*, Yale University Press , New Haven, Conn.
46. MALENA, Carmen, Reiner Forster and Janmejay Singh (2004), "Social Accountability: An Introduction to the Concept and Emerging Practice", *Social Development Papers 76*, Participation and Civic Engagement Group, The World Bank.
47. MANDAL, U.C. ve Rawat J (1997), *Public Administration: Principles and Practice*, Sarup Sons, New Delhi.

48. ÖZAY, Mehmet, (1983), “Turkey in Crisis: Some Contradictions in the Kemalist Development Strategy” *International Journal of Middle Eastern Studies*, 15, (1983), 47-66
49. OSMAN, F.A (2002), “Public Policy Making: Theories and Implications in the Developing World”, *Asian Affairs*, 2,3, 37-52
50. ÖKMEN, Mustafa ve Buğra Özer (2007), “Küreselleşme- Yerelleşme Dikotomisinin Açılımları Üzerine Bir Tartışma” *Küresel Esintiler ve Yerel Etkiler Sarmalında Türk Kamu Yönetimi* (Edit: A. Yılmaz), Alfa Yayınevi, İstanbul
51. ÖKMEN, Mustafa “Küreselleşme Sürecinde Yerelleşme Eğilimleri ve Yerel Yönetimler”, *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-1* (Edit: H.Özgür, M.Köseçik), Nobel Yayını, Ankara, 2005, ss.539-564.
52. ÖNİŞ, Ziya and Keyman, Fuat (2003), ‘Turkey at the Polls: A New Path Emerges’ *Journal of Democracy*. Vol 14. Number 2.
53. ÖNİŞ, Ziya, (1997), ‘The Political Economy of Islamic Resurgence in Turkey: the Rise of the Welfare Party in Perspective’, *Third World Quarterly*, Vol 18, No 4, pp.743-766
54. ÖNİŞ, Ziya (2001), ‘Political Islam at the Crossroads: From Hegemony to CoExistence’, *Contemporary Politics*. Vol.7. Number 2. April 2003
55. ÖZBUDUN, Ergun. (2005) “The Role of the Middle Class in the Emergence and Consolidation of a Democratic Civil Society”, *Ankara Law Review*, Volume 2, Number 2, Winter 2005, p. 25 - 108.
56. Özbudun, Ergun. (2006) “From Political Islam to Conservative Democracy: The Case of the Justice and Development Party”, *South European Society and Politics*, Vol. 11, Issue 3-4, September 543 – 55
57. Özbudun, Ergun (2010) *Türkiye’de İslamcılık, Demokrasi ve Liberalizm: AKP Olayı*, DK Kitap, İstanbul
58. ÖZER, Buğra (2003), ‘*Restructuring the Turkish Welfare State: The Healthcare Reform*’, International Sociological Association Research Committee 19 on Poverty, *Social Welfare and Social Policy Proceedings*, University of Toronto, Toronto, Ontario, Canada: International Sociological Association Research Committee 19 on Poverty, Social Welfare and Social Policy
59. ÖZER, Buğra (2004), “*Turkish Health Care Reform in the Era of Pax Americana: The Interplay of Social Class, the State and International Institutions*”, “Social Policy as if People Matter : A Cross National Dialogue” Adelphi University, New York, November, 11th and 12th, 2004
60. RABINOW, Paul (1984), *The Foucault Reader* Pantheon Books and Publications: New York.
61. ROSE, Richard (ed.), (1969) *Policy Making in Britain: A Reader* MacMillan, New York and Boston

62. ROSE, Richard (1976) *The Dynamics of Public Policy*, Sage Publications Ltd., London.
63. SAMUEL Paul (2002), *Holding the State to Account: Citizen Monitoring in Action*, Books for Change, Bangalore.Sourcebook", EnvironmentalDepartment papers No. 19, Washington.
64. SAPRU,R.K. (2010), *Public Policy-Making: Art and Ceaft of Policy Making*, Phi Learning, New Delhi.
65. SARIBAY, Ali Yaşar, (1998), *Siyaset, "Demokrasi ve Kimlik"*, ASA Kitabevi: Bursa
66. SCHRAM, Sanford F, (1993) Postmodern Policy Analysis: Discourse and identity in welfare policy, *Policy Sciences*, 26: 249-270
67. SEVİL, Muharrem (1999), *Türkiye'de Modernleşme ve Modernleştiriciler*, Vadi Yayınları, Ankara
68. SHAPIRO, Micheal J (1992), *Reading the Postmodern Polity: Political Theory as a Textual Practice*, University of Minnesota Press, Minneapolis
69. SHMUELİ, D. F. &Plaut, P. O (2004), Translating PublicParticipation into Planning Policy—TheIsraeliExperience .in D. L. Faur& E. V. Gadot (Eds.), *International Public Policy and Management: Policy Learning Beyond Regional, Cultural and Political Boundaries*, (pp. 395-422). Marcel Dekker, New York.
70. ŞENGÜL, H.Tarık (1999), "Yerel Yönetim Kuramları: Yönetimden Yönetişime", *Çağdaş Yerel Yönetimler*, C.8, S.3, Temmuz
71. TANPINAR, Ahmet Hamdi (1962), *Saatleri Ayarlama Enstitüsü Dergâh Yayınları*, İstanbul.
72. TOPRAK, Zerrin (1995), "Küreselleşmede Yönetimin Etkisi", *Türk İdare Dergisi*, :409, Aralık.
73. TÜRKOĞLU, Nurçay (2000), *Görü-Yorum: Gündelik Yaşamda İmgelerin Gücü*, Der Yayınları, İstanbul.
74. TÜRKOĞLU, Nurçay (2010), *İletişim Bilimlerinden Kültürel Çalışmalara Toplumsal İletişim: Tanımlar, Kavramlar, Tartışmalar*, Dördüncü Baskı, Urban Kitap: 1, İstanbul.
75. TÜRKÖNE, Mümtaz'er.(2011) *Siyaset İstanbul: Etkileşim*
76. WEISS, Carol (1977) *Using Social Research in Public Policy Making*, Lexington Books, Lexington MA.
77. YAVUZ, Hilmi (2002), Modernleşme: Parça mı, Bütün mü? Batılılaşma: Simge mi, Kavram mı?, *Modernleşme ve Batıcılık*, cilt no:3, İletişim Yayınları, İstanbul.
78. YENİCE, E.(2006), 'Kamu Kesiminde Performans Değerlendirilmesi' *Maliye Dergisi*,(150)